

ՄԱՏԵՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ.

Մանկութիւն. (մանուկների համար). Հայ մայրերի և իրանց փոքր մանուկ օգտին. Յօրինեց Զաք. Գրիգորեանց. Թ. Տպ. Մ. Շարաձէի և ընկ. 1895:

Բացատրական ձեռնարկ «Մանկութիւն» կոչուած պատկերազարդ գրքոյկի. Աշխատասիրեց Զաք. Գրիգորեանց. Թ. Տպ. Մ. Շարաձէի և ընկ. 1895:

Պ. Զ. Գրիգորեանցը մի գեղեցիկ միտք է յղացել — տալ Հայ մայրերի ձեռքը մի օգտակար զուարճալիք իրենց փոքրահասակ զաւակներին զբաղեցնելու համար. Մանկավարժական տեսակէտից հարկաւ խիստ օգտաւէտ և միանգամայն զբաղեցուցիչ մի միջոց է պատկերը, որ կարող է բազմաբովանդակ զրուցատրութեան և բացատրութեանց նիւթ դառնալ և այդ օժանդակ միջոցը վաղուց ընդհանրացած է քաղաքակիրթ ազգերի և ընտանիքների մէջ. Վերջին օրերս լրագիրներից իմացանք որ Թիֆլիսի Հայոց Հրատարակչական ընկերութիւնը լոյս է ընծայել Հայ մանուկների համար մի պատկերազարդ լուսո հայերէն, վրացերէն, ռուսերէն և ֆրանսերէն լեզուներով. Ի հարկէ Հրատ. Ընկ. ձեռնարկութիւնը շատ համակրելի է. բայց նոյն լրագիրների նկատողութիւններից երևում է որ նոցա ծանօթ չէ Հրատ. Ընկ. հրատարակութեան նման մի այլ գործ, որ 1888 թ. լոյս է տեսած Մոսկուայում Օ. Հերբերկի տպարանից, Մեր խօսքը Պ. Գ. Տարասենկովի կազմած «Վեցամաքանական լուսոյի» մասին է, որ կազմած է ռուսերէն, ֆրանսերէն, ֆայերէն, գերմաներէն, անգլիերէն և պարսկերէն լեզուներով. պատկերները գունաւոր են և շատ յաջող. թերութիւններ կարելի է ցոյց տալ կենդանիների անուանց հայերէն թարգմանութեան մէջ:

Պ. Գրիգորեանցի «Մանկութիւնը» մանկական կեանքի պատմութիւնն է պատկերներով ոկրած մանկան ծննդեան օրից. բոլոր պատկերների թիւը 28 է. բոլորը միագոյն, սեւ և բոլորովին անյաջող նկարուած ու տպուած. Արուեստի բացակայութեան հետ միասին այդ տեղ աչքի է ընկնում մի այլ թերութիւն. Պ. Գրիգորեանցը կամենալով ճշմանական ծանօթ պատկերներ տալ կնոջ նկարը յառաջ է բերում վրացի զգեստով, Ակափայ մարդ կամեւում է հարցնել ինչո՞ւ ոչ թուրքի:

Բայց Պ. Գրիգորեանցի «Բացատր. ձեռնարկից» մենք կարողանում ենք եզրակացնել որ այդ հրատարակութիւնն աչքի առաջ է ունեցել թերեւ Թիֆլիսի կամ առ հասարակ Վրաստանի «մանկահաս» (?) ծնողներին և անփորձ դաստիարակներին. մեզ վրայ այդ տպագրութիւնն է անում այն խրժողժական բարբառը, որով գրուած է «Ձեռնարկը և որ հայերէն լեզու է կոչուում. Հ. մի ձեռքում ի՞նչ ունի ընծած, միւս ձեռքում ի՞նչ». Պ. Մի ձեռքում (ձեռքով) է կամեւում ասել) օրօրոցն է բռնել» և ըն. «Մեծ քոյրը ոտքերը ի՞նչպէս ունի դրած. «Երբ մանուկները այդպէս տեղաւորուում են, այն մտանակ կանգնաներից մէկը կը կողքելով հրում է

բուքնի է ապիս. ապա մի փոքր անցնելուց՝ միւս կանգնածն է բուքնի տալիս» . . . Ի սէր Աստուծոյ, միթէ այս լեզուով գրողն իրաւունք ունի խօսելու լեզուի մասին և պահանջելու որ իւր «Ձեռնարկով» մայրերը սովորեցնեն իրենց երեխաներին «ասած բառերը նորից և որոշ արտասանելու և կանոնաւոր կարճ նախադասութիւններով կրկնելու»:

Բացի յիշեալ ոճով գրուած բացատրութիւններից՝ Պ. Գրիգորեանցը, «որպէս զի մի և նոյն առարկայի կամ երեւոյթների տպագրութիւնները փոքր ինչ երկարաւն ու աւելի խորը թափանցեն մանուկների մտքի և սրտի մէջ», բոլոր 28 պատկերների բովանդակութիւնը մի ուրիշ ձևով մի ուրիշ կերպով՝ կրկնել տալու համար յօրինել է առանձին առանձին ոտանաւորներ, որ առաջարկում է մայրերին երգել (?) «մի որ և իցէ երգի եղանակով». 28-ը կարող զրկել մեր ընթերցողներին այդ ոտանաւորներից գէթ մի երկուսը կարգաւու հաճոյքից:

Ա. պատկեր. (կէտագրութիւնն և ուղղագրութիւնն անփոփոխ ենք թողնում).

Այս օրօրոց է
Մանուկի համար.
Փափուկ անկողին
Վրէն կրգցեն.
Մանուկին մէջը՝
Տաք և փափուկ,
Կը քնացնեն:

Գ. պատկեր. . . . Իւր խաղտիկներ ձեռքին՝

Օրօրոցը միւս ձեռքով
Օրօրում է նա մանուկին.
Մեղմ ու քաղցր տալով ձայնին,
Սիրուն եղբայրիկ
Աչքդ խփիւր
Եւ անուշ քնիւր:

Թ. պատկեր. Մանուկը նոր չոչ է անում:

Ոտքով ման դալ չէ կարանում.
Ձեռներն էլ նրան են օգնում
Եւ այգպիսով տեղափոխուում:

Սակայն պէտք է յիշենք որ Պ. Գրիգորեանցը համեստաբար ուղղում է հասկացնել որ ինքը ոտանաւոր գրող չէ, թէպէտ մենք էլ խոստովանում ենք որ չենք հասկանում թէ ինչ են նշանակում հետեւեալ տողերը. «Մնում է ասել որ ոտանաւորները, յոկ ոտանաւորներ են և մենք երբեմն (?) համակրութիւն (?) երեւի յաւանդութիւն) չենք ունեցած կարծելու թէ ոտանաւորներ գրելու ընդունակութիւն ունենք»:

Պ. Գրիգորեանցի «Ձեռնարկի» վերջում գետեղուած են պ. Բ. Մինէճեանի «Մանկանց բժիշկը» գրքից առնուած մի քանի իրատեսիլ մանկատաճութեան վերաբերեալ որոնց արժէքը գնահատելը թողնում ենք բժիշկներին. թող նոքա ասեն թէ որքան բարի խրատ է նորատի մայրերին, այն պատուէրը՝ թէ իրենց մի քանի ամսական երեխայոց համար «կաթը երբեք չպէտք է եփել»: